

етапах. Определено, что эмоциональная устойчивость учащихся имеет некоторые отличия, обусловленные не только особенностями когнитивной, мотивационной, волевой сфер школьников, но и их возрастными особенностями.

Annotation

In the article the age characteristics of emotional stability of students. The theoretical analysis of approaches to the study of emotional stability of students at different age stages. Determined that the emotional stability of pupils has some differences that are caused not only by the features of cognitive, motivational, volitional students, but their age difference.

УДК 316.62:005.3

Івановська О. В.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

До теперішнього часу ще не склалося єдиної оцінки наукової цінності теорії управління. Так, деякі дослідники схильні розглядати управління швидше як практику, ніж науку (П. Друкер): “деякі достатньо ефективні системи успішно функціонують без певної витонченої теоретичної надбудови” [цитата з 5, с. 26].

Проте існування подібних систем зовсім не перекреслює значущості теорії управління. Навпаки, ретельне вивчення їх досвіду лише збагатить ту чи іншу галузеву теорію управління. А оскільки наукове управління припускає не тільки активний процес пізнання суспільних закономірностей, але і розробку на їх основі теоретичних положень, концепцій, моделей, прогнозів, які випереджають практичні дії, то і практична діяльність буде безперервно вдосконалюватися.

Управління взагалі є міждисциплінарною галуззю наукового знання з чітко вираженим пріоритетом практичних установок, спеціалізованою за різними аспектами. Дослідники визначають цю дефініцію, виводячи зміст управління з його функцій і значення для інших наукових дисциплін: соціології, психології, філософії тощо.

Теорія управління – це наука про практичну організацію тих чи інших процесів (А. Попов) [5].

В. Афанасьєв називає управління неодмінною, внутрішньо властивою особливістю суспільства на будь-якому етапі його розвитку. Ця особливість, на його думку, носить “загальний характер і витікає з системної природи суспільства” [1, с. 51].

М. Туленков наголошує, що “... управління – це свідомо дія людини на об’єкти, процеси і на людей, що беруть участь в них, яка орієнтована на певне спрямування діяльності з метою одержання бажаних результатів” [6]. А. Орлов підкреслює, що “сутність управління полягає в тому, щоб правильно використовувати закономірні тенденції суспільного розвитку для більш ефективного функціонування суспільства” [4].

Деякі автори говорять про управління як про систему управлінських функцій (В. Кріжко, Е. Павлютенков) [2]. М. Марков відмічає, що “це процес інформації або ухвалення рішень, організації, контролю, координації ...” [3, с. 209]. Повний зміст такого складного процесу як управління не можна звести до його окремо взятої функції.

В нашому дослідженні ми дотримуємося погляду Е. Хрикова, який визначає управління через створення умов для реалізації цілей, що керують підсистемами або об’єктом управління. Дане визначення розмежовує цілі підсистем (суб’єкта і об’єкта управління) і одночасно вказує на їх взаємозалежність та взаємовплив [7].

Для більш повного визначення управлінської діяльності є необхідність проаналізувати її структуру та функції. Соціальне управління поділяється на дві основні частини: управління індивідуальною діяльністю людини і управління колективною діяльністю людей.

В. Якунін провів ретельний аналіз проблеми визначення змісту, функцій та структури управлінської діяльності [9]. Зокрема, Б. Ломов розділяє управління на наступні функціональні складові: мотив, мета, планування, переробка інформації, оперативний образ або концептуальна модель, ухвалення рішення, дії, перевірка результатів і корекція дій [9, с. 15]. А. Китов зводить управління до трьох стадій: діагностичної (пізнавальної), творчої (ухвалення рішення), організаторської [9, с. 16]. Н. Кузьміна виділяє наступні етапи в управлінні: гностична, проектувальна, конструктивна, організаторська, комунікативна [9, с. 18]. І. Ладанов розділяє управлінський цикл на процеси планування, організації, мотивації та контролю [9, с. 28].

М. Марков виокремлює у складі управління п’ять стадій: цільову, дескриптивну (збору інформації), перспективну (переробка інформації в команду), реалізаційну і ретроспективну [3, с. 16].

На думку Г. Щекіна, до основних функцій соціального управління відносяться планування, прогнозування, організація, координація, регулювання, стимулювання, навчання, аналіз і контроль [8, с. 120].

Така явна розбіжність в числі і змісті основних компонентів пояснюється відмінностями в підходах до

визначення управління, а також до критеріїв, за якими один етап відрізняється від іншого. Проаналізувавши вище перелічені підходи, можна виділити деякі положення, в яких автори практично однотайні. Управлінський цикл розбивається на низку самостійних видів діяльності, що змінюють один одного в певній послідовності. Етап, що позначає ціль, має стояти на початку управлінського циклу. Прогноз ступеня досягнення цілі в конкретній передбачуваній ситуації при певному способі дій складає зміст етапу прогнозування.

Через динамічність системи управління, невизначеність внутрішніх та зовнішніх умов її функціонування з'являється необхідність прогнозу як регулятора поточної діяльності системи. Прогноз відноситься до майбутнього, при цьому враховується минулий досвід досягнення управлінської мети.

Стосовно решти складових управлінського процесу, то представляється можливим формальне об'єднання в етап планування проєктувального, творчого, розробки стратегії, ухвалення рішень, конструктивного етапів. Також для спрощення функціональної схеми управління вбачається раціональним об'єднати оперативний, реалізаційний, комунікативний (як етап організації і координації взаємодії різних структурних ланок системи управління у напрямі досягнення мети) компоненти в етап організації управління.

Використана література:

1. *Афанасьев В. Г.* Человек, управляющий обществом / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1977. – 382 с.
2. *Кріжко В.* Менеджмент в освіті. Навч.-метод. посібник / В. Кріжко, Е. Павлютенков. – К. : Б.в., 1998. – 192 с.
3. *Марков М.* Технология и эффективность социального управления / М. Маркова. – М. : Прогресс, 1982. – 267 с.
4. *Орлов А. Н.* Управление учебно-воспитательным процессом в высшем педагогическом учебном заведении / А. Н. Орлов. – Алма-Ата : Меткеп, 1989. – 112 с.
5. *Полов А. П.* Теория и практика американского менеджмента / А. П. Попов. – М. : Изд-во МИЛИГРАМУ, 1991. – 152 с.
6. *Туленков М. В.* Введение в теорию и практику менеджменту : навч. посібник / М. В. Туленков. – К. : МАУП, 1998. – 136 с.
7. *Хриков Е. Н.* Теория і методика наутрішньо-шкільного управління в сучасних умовах : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01. / Е. Н. Хриков. – К., 1997. – 422 с.
8. *Щекин Г.* Социальное управление как система / Г. Щекин // Проблемы теории и практики управления. – 1997. – № 2. – С. 114-121.
9. *Якунин В. А.* Обучение как процесс управления / В. А. Якунин. – Л. : Политиздат, 1991. – 160 с.

Аннотация

The paper presents a theoretical analysis of the problem of management, its structure is considered in the concepts of different authors are given a variety of definitions of management. Management activity is interpreted as the creation of conditions to achieve goals that are providing guidance subsystems or object management based on their interdependence and mutual influence. The main structural components are goal-setting, planning, forecasting, organization and control.

Annotation

В статье представлен теоретический анализ проблемы управленческой деятельности, рассмотрена её структура в концепциях разных авторов, приведены разнообразные определения управления. Управленческая деятельность трактуется как создание условий для достижения целей, которые осуществляют руководство подсистемами или объектом управления с учетом их взаимозависимости и взаимовлияния. Основными структурными компонентами являются целеполагание, планирование, прогнозирование, организацию и контроль.

УДК 37.015.3:005.336.2

Лапченко І. О.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИМІРЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ

Однією з провідних педагогічних теорій сучасності стала концепція компетентності. Теоретичний аналіз показав, що серед науковців не існує єдиної думки щодо змісту понять “компетенція” і “компетентність” (І. Агапов, А. Андреев, С. Архангельський, В. Безрукова, В. Демін, Ю. Жуков, І. Зимняя, І. Кондаков, В. Краєвський, В. Местечкін, Л. Петровська, П. Растяніков, О. Хуторської, С. Шишов і та ін.).

В економічному словнику дане поняття визначається як 1) володіння компетенцією; 2) володіння знаннями, які дають можливість висловлювати судження про щось. Це галузь повноважень установи або особи, коло питань, в яких вони володіють знаннями і досвідом. “Компетентний” – обізнаний в певній галузі, уповноважений приймати рішення та діяти відповідно з ним. Компетентність визначається як володіння знаннями, які дозволяють висловлювати авторитетну думку, обізнаність у певній галузі. Відповідно, компетентною є особа освічена, здатна приймати рішення та діяти. Така трактовка суттєвих характеристик компетентності стало базисною в багатьох теоретичних і прикладних психологічних дослідженнях та педагогічних теоріях.

Проведений аналіз демонструє відмінності у розумінні компетенції та компетентності фахівця, що має бути враховано в процесі моніторингу (С. Архангельський, О. Іванова, І. Кондаков та ін.). Якщо